

Dostępność w rewitalizacji

Dostępność do usług i dóbr publicznych dla każdego obywatela to prawo, mające swoje źródła w Konstytucji RP. Ale czy jest ona zapewniona wszędzie i dla wszystkich? Niestety nie, i dotyczy to każdego kraju i miasta na świecie. Mądre i ambitne kraje i samorzady starają się jednak zapewniać ją w jak największym zakresie.

W 2018 roku wprowadzany został rządowy Program Dostępność Plus. Jednym z jego komponentów jest ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która została uchwalona w lipcu 2019 roku. Bazuje ona na tym, aby dążyć do osiągnięcia tzw. projektowania uniwersalnego, o którym mówi Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych przyjęta w Nowym Jorku w 2006 roku. "Uniwersalne projektowanie" wg tej Konwencji oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. Równocześnie, projektowanie uniwersalne nie wyklucza pomocy technicznej dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne.

W Programie Dostępność Plus oraz w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami mowa jest o zapewnianiu dostępności w trzech wymiarach: architektonicznym, cyfrowym oraz informacyjno-komunikacyjnym.

Pamiętajmy, że dostępność dotyczy właściwie każdego z nas – nie tylko osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, seniorów, głuchych czy tych, którzy mają problemy ze wzrokiem. Każdy z nas bowiem może być tzw. osobą ze szczególnymi potrzebami – trwale lub tylko czasowo. Przykłady osób ze szczególnymi potrzebami to: osoby z niepełnosprawnościami psychicznymi, osoby osłabione chorobami, kobiety w ciąży, osoby z małymi dziećmi, osoby o nietypowym wzroście (w tym dzieci), a nawet osoby z nieporęcznym lub ciężkim bagażem. Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zobowiązuje każdą instytucję publiczną w Polsce, w tym na Mazowszu, do zapewnienia co najmniej minimalnej dostępności. Oznacza to, że dla nowych rozwiązań (obiektów, usług itd.) należy stosować projektowanie uniwersalne. Dla istniejących natomiast należy stosować racjonalne usprawnienia i usuwać istniejące bariery. Podczas szkoleń dla urzędników z gmin województwa mazowieckiego w 2022 roku, przedstawiane były zasady zapewniania dostępności oraz dziesiątki przykładów i inspiracji, jak tę dostępność efektywnie zapewniać i zwiększać. Na szkoleniach urzędnicy mogli osobiście przekonać się, jak to jest być na wózku inwalidzkim, być osobą niewidomą lub sędziwą.

Zapewnianie dostępności to ogromny wysiłek dla podmiotów publicznych – nie tylko finansowy, ale także organizacyjny i - co chyba najważniejsze – mentalny. Należy bowiem ciągle budować wrażliwość na potrzeby każdego człowieka, gdyż każdy może mieć trudności z dostępnością do obiektów, usług publicznych, przestrzeni czy informacji. Oznacza to ciągłe (i właściwie nigdy nieskończone) dążenie do tego, aby nasze miasta i wsie były dostępne i przyjazne dla wszystkich.

Ale jaki to ma związek z rewitalizacją? Otóż rewitalizacja, to proces kompleksowej „naprawy” najbardziej zdegradowanych (czyli „problemowych”) części gminy, który skupiony jest w pierwszej kolejności na rozwiązywaniu problemów społecznych. Na obszarach

zdegradowanych najczęściej mieszka dużo większy odsetek osób z niepełnosprawnościami niż średnio w całym mieście czy gminie; często także są to obszary najbardziej obciążone demograficznie – tzw. z dużym udziałem osób starszych czy sędziwych.

Ustawa o rewitalizacji, w czasie wprowadzania Programu Dostępność Plus, została znowelizowana o przepisy, które nakazują samorządom uwzględniać problematykę dostępności w całym procesie rewitalizacji. Zaczyna się to od uwzględniania liczby osób ze szczególnymi potrzebami w wyznaczaniu obszarów zdegradowanych, a kończy na tym, aby w każdym przedsięwzięciu rewitalizacyjnym zamieścić opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami.

Należy pamiętać, że rewitalizację prowadzi się tylko na fragmencie miasta czy gminy, zgodnie z zasadą koncentracji. Dlatego warto pomyśleć, że planując duże działania zwiększające dostępność, w tym innowacje w tym zakresie (takie jak np. opaski alarmowe dla starszych lub samotnych chorych osób) wprowadzać najpierw na obszarze rewitalizacji, a jeśli pomysł czy wdrożenie się sprawdzi – rozszerzać działania na całą gminę.

Pamiętajmy zawsze, że rozwiązania techniczne czy informacyjne dla dostępności są bardzo ważne, ale jeszcze ważniejsza jest wyobraźnia i empatia. Każdy z nas bowiem jest inny i doświadcza różnych problemów, a przez to ma indywidualne „szczególne potrzeby”. Dlatego, jak powtarzają autorzy Programu Dostępność Plus – warto mieć na uwadze, że „dostępność zaczyna się od drugiego człowieka”.

Andrzej Brzozowy

Projekty Miejskie

Więcej informacji o Programie Dostępność Plus:

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/>

Artykuł powstał w związku z realizacją projektu pn. „Regiony rewitalizacji - Wzmacnianie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych”.